

СЕКЦІЯ 5

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ

В. П. ДУБІЩЕВ, д-р екон. наук, проф.,
проф. кафедри економічної теорії та економічної кібернетики
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава*

Стратегічним напрямком соціально-економічного розвитку України є реформа державного управління і децентралізація, наслідком якої постає відмова від централізованої моделі управління та впровадження ефективної системи територіальної організації, фінансової самодостатності органів місцевого самоврядування й розширення їх бюджету. У сучасному стані спостерігається низка негативних явищ, зумовлена пандемією COVID-19 і карантинними обмеженнями, втратою виробничого потенціалу, недостатністю рівня підприємницької активності, наявністю значного рівня тіньової економіки, наслідком чого стали економічна нестабільність та економічна криза. На сьогодні існує багато невирішених питань щодо ефективної стратегії регулювання процесів децентралізації управлінської системи, рівномірного розподілу повноважень на місцевому рівні й ефективної стратегії формування і розподілу місцевого бюджету. Постає завдання реформування міжбюджетних відносин країни. Однак ключем до успіху вдалого реформування управлінської системи держави є забезпечення економічної децентралізації. Цією стратегією керувалася більшість розвинених країн Європи та світу.

За досвідом європейських країн найсуперечливішою проблемою розвитку є забезпечення справедливого розподілу результатів економічного зростання, з одного боку, і проведення структурних реформ, з іншого. Принципове значення має наявність інститутів високої якості, здатних виробляти і реалізовувати політику нарощування інституційного капіталу, теорії якого набули поширення в сучасному світі, замінивши доктрини, що почергово домінували упродовж повоєнних часів. Необхідно одночасно розробляти основи діяльності груп інтересів, основи регулювання й теорію держави. Подібне розуміння групових основ регулятивної діяльності держави властиво дослідникам вірджинської та чиказької шкіл політичної економії в межах теорії суспільного вибору.

Вірджинська школа розглядає регулятивну діяльність держави, акцентуючи увагу на проблемах ренти. Враховується той факт, що політична

система, як суспільний інститут, в принципі, не пристосована для справедливого розподілу суспільних благ, вона є квазіринковим механізмом посередництва в перерозподілі суспільного багатства.

Дослідники чиказької школи вивчали економічну діяльність держави й економічні підстави прийняття рішень у рамках економічної теорії регулювання. Найбільш повне наповнення вона одержала в моделі груп інтересів, яка спирається на тезу про політичну сферу як ринок з законами попиту і пропозиції, а також покупцями, постачальниками й посередниками. Будь-яке регулювання з боку держави здійснюється в обмін на галузевий попит по регулюванню з високою імовірністю підпадання регулюючої установи під контроль галузі із часом. Крім того, регулювання пропонується у відповідь на суспільний попит з корегування провалів ринку або несправедливих практик господарювання, наприклад, цінової дискримінації.

у сучасних умовах поглиблення ринкових відносин регулювання має низку особливостей, головна з яких конфліктно поєднує корпоративістський характер системи функціонального представництва й клієнталістський характер прийняття рішень. З урахуванням цих причин економічна модернізація спочатку може бути спрямована на задоволення запитів одних груп інтересів, наприклад, інноваційних компаній, але в ході реалізації неминуче переорієнтується на вбудовані в систему корпоративні групи інтересів.

Загальним критерієм ефективності державного управління у демократичних владно-політичних моделях виступає здатність органів державної влади в умовах обмежених ресурсів забезпечити задоволення потреб суспільства в цілому та окремих громадян зокрема. Відповідно, підвищення ефективності системи державного управління може відбуватись у якісному та кількісному вимірах. Саме якість управлінських послуг та здатність вирішувати питання соціальної модернізації, коло яких постійно поширюється, визначають дієвість органів державного управління. У цьому контексті продуктивною для оцінки результативності державного управління є концепція суспільної цінності. Головними джерелами формування суспільної цінності є наступні:

- довіра інститутам влади;
- державні послуги, якість яких є ключовою складовою суспільної цінності;
- результати діяльності органів державного управління.

Кінцевим результатом модернізації регіонального управління мають стати:

- консолідація українського суспільства;
- розвиток інститутів громадянського суспільства та розширення участі громадян у вирішенні суспільних проблем;
- збереження і розвиток національного гуманітарного простору; забезпечення інтересів суспільства і держави шляхом розвитку мовної та культурно-інформаційної політики;
- подолання корупції.

Слід зазначити, що громадяни оцінюють роботу органів державного управління не тільки виходячи з власного досвіду обслуговування у відповідних закладах, але також з точки зору здатності уряду надавати цілий ряд соціально бажаних і важливих результатів, які є наслідком реалізації

державної економічної політики. При проведенні такої оцінки можуть використовуватися методи оцінювання суспільної вигоди і зовнішнього ефекту.

ПРОБЛЕМА ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

О. В. БЕРВЕНО, д-р екон. наук, доц.,

проф. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

В. В. ПАЛЬОШКА, студентка

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова, м. Харків

Сьогодні в Україні на тлі нової економічної кризи, що спричинена пандемією «COVID-19», дуже гостро постають питання дефіциту бюджету. За останні роки державний бюджет України зводиться зі значним дефіцитом, що виникає внаслідок перевищення державних витрат над доходами бюджету, а також із-зі незначних абсолютних розмірів державного бюджету. Проблема дефіциту державного бюджету характеризується наявністю накопичувального ефекту, який виявляється у схильності до загострення в довгостроковій перспективі, переході від первинного дефіциту державного бюджету до структурного і циклічного. Тому державам, що попали у пастку дефіциту державного бюджету дуже складно з неї вибратися, проводити збалансовану фіскальну політику й забезпечувати позитивну макроекономічну динаміку. Актуальність проблеми дефіциту державного бюджету особливо загострюється в умовах соціально-економічної нестабільності та необхідності комплексної модернізації економіки, тому без її вирішення неможливим є здійснення якісних перетворень економіки України у відповідності до сьогоденних реалій.

Україна, не маючи достатніх власних коштів для виконання внутрішніх зобов'язань перед суспільством й забезпечення ефективного економічного розвитку, все більше поринає у прірву боргових зобов'язань. Обслуговування зовнішніх боргів потребує додаткових коштів, яких й так не вистачає на вирішення чисельних проблем. Нові запозичення у Міжнародного валютного фонду, групи Світового банку та інших міжнародних інвестиційних структур та країн не вирішують головного завдання – першопричини дефіцитності державних фінансів. Метою нашого дослідження є з'ясування причин та негативних наслідків циклічного дефіциту державного бюджету та пошук можливих шляхів вирішення цієї проблеми.

Головними глибинними причинами бюджетного дефіциту в Україні, який перетворився на довгостроковий тренд, є: довготривалий спад виробництва, що періодично змінюється млявим економічним зростанням, яке не забезпечує значного поступального руху економіки; зниження ефективності та продуктивності вітчизняних підприємств та галузей економіки, що пов'язано з технологічним відставанням та структурними диспропорціями економіки України; не виважена соціально-економічна політика, непослідовність реформ, що зумовили спад обсягів валового внутрішнього продукту та національного